

Voltaire: Candide (1759), elemzés, tartalom

---

 erettségi.com/tetelek/irodalom/voltaire-candide

16 perc olvasás

Voltaire élete

Voltaire életműve ma már jórészt irodalomtörténet, de a kisregények megmaradtak olvasmányak. Közülük is legnépszerűbb a mesészerű Candide.

Hirdetés

Voltaire 1759-ben Ferney-ben írta ezt a kisregényt. A főcím: **Candide**, mesés kalandok sorát ígéri, az alcím: vagy az optimizmus, a regény filozófiai tartalmáról árulkodik. S a kettős cím nem is vezeti félre az olvasót: a regénynek olyan kalandos meséje van, amely önmagában is gyönyörködtet, s emellett annyi filozófiai tanítást tartalmaz, amennyi a szépirodalmi mű olvasóját jóllakítja, de nem tömi túl bölcsességgel.

A lisszaboni földrengés óta (1755) megrendült a hit az isteni gondviselésben. Miért haltak meg a gyermekek anyjuk keblén? – kérdi Voltaire a katasztrófáról írt versben. Vajon mindenki bűnös volt-e, aki ott elpusztult? Van-e gondviselés, ha ez megtörténhet?

Ezekre a kérdésekre a kor nagy filozófusa, Leibniz tételei alapján válaszoltak a XVIII. században. Ezeket hirdette a papság a teológiában, s ezek adtak választ a polgári kételkedőknek. Vessünk egy pillantást azokra a tanításokra, amelyeknek cáfolata vagy kigúnyolása a Candide ou l'optimisme legfőbb mondanivalója.

Leibniz 1714-ben adta ki a La Monadologie című munkáját, amelyet Savoyai Jenő, a zentai győző számára állított össze. Ebben okoskodását két elvre, az ellentmondás és az ellenséges ok elvére alapította. Az utóbbival Voltaire is foglalkozik, eszerint: semmi sem lehet igaz, ha nincs elégséges ok arra, hogy éppen úgy és ne másképp legyen, bár az okokat még nem ismerjük (32. §). Leibniz megállapítja, hogy Isten monaszokat teremtett, apró létezőket, amelyek két egymástól független órához hasonlóan egymásnak megfelelnek. (Harmónia praestabilita = előre megállapított harmónia.)

Hirdetés

Isten gondolataiban a lehetséges világegyetemek végtelen sokasága van, de ezek közül csak egy létezhet. Kell, hogy Isten választásának elégséges oka legyen, amely őt inkább az egyikre, mintá másokra bírta... És ez az oka, hogy a legjobb létezik, melyet Isten bölcsessége folyton megismer, jósága folyton választ; és hatalmánál fogva folyton létesít (53-54. §).

Ez az oka annak, hogy a világban teljes harmónia uralkodik, melyben semmi sem történhet másképpen, mint ahogy tényleg történik (60. §).

Ez a tanítás különösen a lisszaboni katasztrófa óta rendkívüli mértékben bosszantja a felvilágosítókat, s közöttük elsősorban Voltaire-t. Egyik levelében, melyet 1758. február 10-én írt Darget úrnak, ilyen módon gúnyolódik: „Szomorúan látom, kedves öreg barátom, hogy Leibniz lehető legjobb világában önnek nem a legkedvezőbb sors jutott osztályrészül; és amikor minden jól van, akkor az ön veséje egy kissé mindig rosszul van.” (Oeuvres complètes de M. de Voltaire, 1792, 85. köt., 317. 1., CLXXX. levél). A CandideAtan pedig éppen a fenti tételeken gúnyolódik a maga szellemes módján.

Voltaire Ferney-ben sem érezhette magát biztonságban, ezért kisregényeit általában álneven adta ki. Ezzel egyúttal érdekesebbé, vonzóbbá is tette őket. A Zadigot állítólag kaldeus eredetiből arabra fordították, s ezt a szöveget ültették át francia nyelvre. A Candide szerzőjéről ilyen tájékoztatást olvashatunk: „Dr. Ralph fordítása németből, azokkal a kiegészítésekkel, amelyeket a doktor Ralph zsebében találtak, aki Mindenben, 1759-ben halt meg.” Mondanunk sem kell, hogy dr. Ralph sohasem létezett, ezért sem elevenen nem írt regényt, sem holtában nem vehették ki a kézirat egy részét a zsebéből. Mindez misztifikáció, amit a kor szelleme, Voltaire jelleme és a közönség igénye egyaránt megmagyaráz.

Egyébként Voltaire többször letagadta a szerzőséget, amikor meggyanúsították vele. Tiltakozik a vád ellen Vernes úrhoz intézett levelében (N° CCXV., 381. 1., i. h.) és a Thiriot úrnak szóló szövegben is (CCXLII., 427. 1.). Az utóbbiban ügyesen megdicséri a Candide-ot, és szerzői önérzettel veszi tudomásul, hogy két párizsi ifjú magát teljesen hasonlónak képzei a regény hőséhez. Arra is céloz, hogy ő maga Prococurante úrhoz hasonlít, lehetséges is, hogy a mindenből kiábrándult, nagy műveltségű férfiúban egy kissé saját személyiségét ábrázolta. De azért határozottan tiltakozik a szerzőség ellen.

Hirdetés

Lapozz a további részletekért

1 2 3 4

